

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 526. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm01-shoot-idm140207696817536/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

Nærværende Udgave gengiver Texten i Udgaven 1870, den sidste af Digteren selv besørgede.

Manuskript: Trykmanuskript til Udgaven 1859, med enkelte atter kaserede Ændringer i Originaltrykkets Text, i privat Eje (Fru Professorinde Bøgh).

Oversættelser: paa Tysk ved P. J. Willatzen (i „Nordlandsharfe“ Bremen 1889).

VESTALINDEN

Affattelsestid ukendt; **udkom** den 27de Juli 1838 (i „Poesier“ II), trykt 2den Gang 1859 og 3dje 1870 (begge Gange i „Ungdoms Skrifter“ II), 4de 1879 (i „Poetiske Skrifter“ II), 5te 1902 (i „Poetiske Skrifter i Udvalg“ VII), 6te 1903 (i „Mindre Digte“), 7de 1904 (i „Digtinger“, Gyldendals Bibliothek).

Nærværende Udgave gengiver Texten i Udgaven 1870, den sidste af Digteren selv besørgede.

Emnet. I den romerske Religion indtog Arneens Gudinde Vesta (latin; græsk: Hestia) en stærkt fremtrædende Plads. I hendes Tempel i Rom brændte den hellige Ild, Symbolet paa Familien, Hjemmet og Staten; udslukkedes den, varstedes der Staten de største Ulykker, og at vaage over, at det ikke skete, var Vestalindernes Hverv. De valgtes i en Alder af mellem sex og ti Aar blandt de bedste Familiers Pigebørn og maatte i 30 Aar tjene Gudinden. De var højt ansætte; naar de viste sig i deres hvide Dragt med Hovedsmykke og bagrende Baand, gik alle ærbødig af Vejen; i Theatret og Cirkus sad de paa en Æresplads; Fornærmelser mod dem straffedes paa Livet, og deres Vidnesbyrd i en Sag gjaldt, uden at de behøvede at aflægge Ed. Men deres Stilling førte ogsaa stort Ansvar og store Savn med sig. Der krævedes den største Aarvaagenhed af dem i Gudindens Tjeneste; slukkedes den hellige Ild, blev den Vestalinde, der havde vist Pligtforsømmelse, pisket til Blods af Statens Yppersteprest. Det forlangtes af dem, at de skulde være ugifte og føre et rent og kysk Liv; den Vestalinde, der brød sit Kyskhedsløfte, straffedes med at blive levende begravet.

Som det synes at fremgaa af en Anmærkning til Digtet i Originaludgaven, er det under Læsningen af den græske Historiker Plutarch († ca. 120 a. Kr.), at P.-M. er blevet grebet af dette Æmne. I sin Levnedbeskrivelse af Numa Pompilius, Roms anden Konge og Ordneren af dets Religionsvæsen, giver Plutarch en Skildring af, hvordan det gik til ved en Vestalindes levende Begravelse, en Skildring, som ligger til Grund for Side 137 Linje 28 ff. i P.-M.'s Digt, hvorfor den her meddeles (efter Tetens' Oversættelse fra 1800):

„Naar en af dem [Vestalinderne] har krænket sit Kyskheds Løfte, bliver hun levende nedgravet ved den saa kaldede collinske Port. Ikke langt herfra inden i Byen ligger en Jordhøi af temmelig Længde, som Latinerne i deres Sprog kalde Agger. I denne Høi beredes et lidet underjordisk Værelse, hvortil man gaar ned oven fra; i dette Værelse er der en opredet Seng, en brændende Lampe og nogle faa af de nødvendige Levnetsmidler, som Brød, Vand, Olie og Melk i en Skaal, som om de havde opfyldt deres Pligt mod den døende Vestalinde, naar de kun ikke lode hendes til den rigtigste Religionstjeneste indviende Legeme omkomme og fortsætte af Hunger. Den skyldige Vestalinde sættes derpaa i en Bærestol, som de udvendig tillukke og tilsøre med Remmer, for at hendes Skrig ikke skal høres, og derpaa bæres hun over Torvet. Alle som møde hende gaa stiltende til Siden, og følge hende i dybeste Bedrøvelse; der er intet gyseligere Syn og Byen kjender ingen frygteligere Dag end den. Naar de ere komne med Bærestolen til det bestemte Sted, læse Betjentens Baandene og taus forretter Præsterne med Hænderne mod Himlen

for Straffens Fuldførelse en Bøn, fører derpaa den Skyldige ud ganske tildækket og sætter hende paa Stigen, som fører ned til det underjordiske Værelse, hvorpaa han dreier sig bort tilligemed de øvrige Præster. Saasomt hun er stegen ned tages Stigen bort og Værelset tildækkes og tilkastes med Jord, saa at Pladsen bliver lige med den øvrige Høj. Paa den Maade straffes de Vestalinder, som krænkede deres Kydskehedens Løfte.

Side 196 Linje 3: *Tiberen og Romas Høje*] Rom var bygget paa 7 Høje ved Tiberfloden, 3 Mil fra dens Udløb i Havet.

Side 196 Linje 4: *Dagens Øie*] Solen (se Anm. til Side 23 Linje 2).

Side 196 Linje 5: *Bjergene*] er vel Albanerbjergene (nu: Monte Cavo), syd-øst for Rom.

Side 196 Linje 18: *den gule Bølge*] „den gule Tiber“ kaldes Floden hos de gamle romerske Digtere, fordi den medfører gulligt Sand fra Bjergene, hvor den har sit Udspring.

Side 196 Linje 33: *Lictorerne*] hos Romerne de højere Embedsmænds Betjente; de gaar foran Øvrighedspersonerne, bærende Symbolet paa den højeste udsættende Magt: et Risknippe med en Økse i; de havde det Hverv at sørge for, at de af Øvrigheden idømte Straffe blev udført.

Side 197 Linje 2: *Klagesange*] som ved borgerlige Begravelser, hvor Klagekoner gik foran Ligtøget og afsang Klagesange.

Side 197 Linje 5: *Fulvia*] Kvindenavn i den Fulviske Slægt, en af Roms mest ansete Familier, af hvis Medlemmer mange naaede Statens højeste Værdigheder.

Side 197 Linje 9: *hist paa Torvet, som til Templet støder*] Vestatemplet laa paa den sydvestlige Side af Torvet (Forum Romanum), der var Byens Midtpunkt og Midtpunktet i det borgerlige og politiske Liv. Paa den nordøstlige Side af Forum laa en Plads (comitium), hvor Folkemøder afholdtes, og hvor Straffen paa romerske Borgere fuldførtes.

Side 197 Linje 10: *nu Marcellus bløder*] den, der havde forført en Vestalinde, blev nøgen spændt i en Blok og pisket ihjel. — Marcellus er Familienavn for en Gren af den højt ansete og berømte Clandiske Slægt.

Side 197 Linje 15: *den collinske Port*] paa Latin: Porta Collina, i den nordlige Ende af Byen.

Side 197 Linje 16: *Forbrydermarken*] paa Latin: Campus sceleratus, indenfor Bymuren ved Porta Collina; her blev ukyske Vestalinder levende begravet.

Side 197 Linje 20: *det store Baal*] til den Offring, Præsten Side 198 Linje i foretager for at forsoner den fortørnede Gudinde.

Side 197 Linje 25: *brudt er Staven*] 2: Dommen fældet (Udtrykket, der er laant fra Tysk, bunder i gamle Retsskikke: efter at Dommeren højtideligt havde forkyndt Dødsdommen, brød han Dommerstaven i tre Dels over den skyldiges Hoved, hvorefter denne overleveredes til Bøddelen).

Side 197 Linje 26: *Offret*] Vestalinden; hendes Død er et Offer, som bringes for at forsoner den krænkede Gudinde.

Side 197 Linje 40: *Baar*] den ældre Form, der endnu i Prosa forekommer i Bibeludgaven 1825 (2 Macc. 3,27: „de toge og lagde ham paa en Baar“) og hos Digtere som Oehlenschläger, der tilstræber gammeldags Sprogtons; her hos P.-M. for Versemaalets Skyld, Side 206 Linje 9 staar Baare.

Side 198 Linje 17: *Gæmus*] (Latin) Aand (særligt om Menneskets Skytsaand).

Side 200 Linje 42: *Psyché*] (græsk) „Sjæl“ (Navn paa Kærlighedsguden Amors Elskede, se P.-M.'s „Amor og Psyche“).

Side 203 Linje 28: *Vestas hvide Billed*] ifølge den romerske Digter Ovid († 17 e. Kr.) var der ikke i Vestatemplet paa Forum Romanum nogen Billedstøtte af Gudinden.

Side 204 Linje 27: *Myrthen og Cyprossen*] Kærlighedens og Dødens Symboler.

Side 205 Linje 5: *Luna*] det latinske Navn paa Maanegudinden i den græsk-romerske Mytologi.

Side 206 Linje 1: *Parisa*] det latinske Navn paa Hævn- og Straffegudinden (se Anm. til Side 114 Linje 44).

Side 208 Linje 4: *Exemstærns*] det græske Navn paa Hævn- og Straffegudinderne (se Anm. til Side 114 Linje 44).

Side 208 Linje 15: *Lig Ormen Dag og Nat paa Livets Rod*] Billedet er vel taget fra den nordiske Mytologi: paa Verdensstreefs, Livstreefs (Ygdrasils) Rod graver i Dybet Ormen (= Slangen) Nidhag.

Side 209 Linje 29: *Jupiter*] dels det latinske Navn paa Himlens Herre, dels paa en stærkt funkende Planet.

Side 209 Linje 29: *Venus*] dels det latinske Navn paa Kærlighedsgudinden, dels paa Aftenstjernen, den klareste Stjerne paa vor Himmel.

SLAVEN

Affattelsestid: 1837 eller Begyndelsen af 1838 (se ndf.); **udkom** den 27de Juli 1838 (i „Poesier“ II), trykt 2den Gang 1859 og 3dje 1870 (begge Gange i „Ungdomsskrifter“ II), 4de 1879 (i „Poetiske Skrifter“ II), 5te 1902 (i „Poetiske Skrifter i Udvalg“ VII), 6te 1903 (i „Mindre Digte“), 7de 1904 (i „Digtinger“, Gyldendals Bibliothek).

Nærværende Udgave gengiver Teksten i Udgaven 1870, den sidste af Digteren selv besværede.

Emnet er taget fra den Polske Frihedskamp 1830—1831, for hvilken P.-M. ligesom andre af hans Samtids danske Digttere (Aarestrup: „En polsk Moder“ 1834, Carl Bagger: „Finis Polonia“ 1834, J. C. Hauch: „En polsk Familie“ 1839) følte varmt (smk. Side 7 Linje 26). Om Hovedpersonen Peter Wysocki (udtalt: Visótski) findes følgende Anmærkning i Originaludgaven af 1838:

„Peter Wysocki — Hovedbefordreren af den sidste Polske Revolution — blev født 1799; traadte 1817 som Frivillig ind i den Polske Garde; stiftede 1828 en Forbindelse i Fædrik-Skolen til Polens Befrielse; udførte den 29de November 1830, i Spidsen for 160 Elever af deene Skole, det bekjendte Overfald paa Belvedere i Warschau, den daværende Storfyrst Constantins Bolig; kæmpede under Befrielseskrigen i Slagene ved Okuniew, Wawre og Grockow; gik med General Dwernicki til Volhynien; blev med denne General — ved hans Retirade til Galizien — Østerrigsk Fange; flygtede fra Galizien til Warschau, hvor han, som Oberst, ved Stormen paa Wola faldt haardt saaret i Russisk Fangenskab. Dømt til Døden og derefter benaadet, førtes han til Sibirien, hvor han i Lænker maatte arbejde i Bjergminerne til sin Død, der indtraf 1857. Et Par Afvigelser fra disse historiske Data findes i Digtet“.

Peter Wysocki døde imidlertid ikke i Aaret 1837, hvilket endna siges i den store franske Biographie universelle fra 1860-erne. Han gjorde i Aaret 1837 et Forsøg paa at flygte, men blev fanget og idømt 1000 Slag Pisk. Han udstod Straffen, der ellers regnedes for at være ensbetydende med Døden, og sendtes derefter til Bjergværkerne. Han blev senere løsladt og oprettede en Sæbefabrik i Sibirien. I Aaret 1857 fik han Lov til at vende tilbage til Polen og døde her den 19de Januar 1875.

Der er altsaa i 1837 kommet et Rygte til Europa om Wysockis Død; P.-M. har vel læst det i en Avis, men i de danske Aviser er det ikke lykkedes Ildgiveren at finde det omtalt.